

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

«*вересня*» 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчально-педагогічна практика

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: 05 **Соціальні та поведінкові науки**

Спеціальність: 052 – *Політологія*

Освітньо-професійна програма: Політологія

ОНУ
2023 – 2024 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Навчально-педагогічна практика»
Одеса: ОНУ, 2023. 16 с.

Розробник:

Шевчук М.А., доцент кафедри політології ОНУ імені І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «28» серпня 2023р.

Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПП _____ (Василь ПОПКОВ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС
Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ____ від « ____ » _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 1	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 052 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна (обов'язкова освітня компонента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	5-й
		<i>Семестр</i>	
		7-й	9-й
		<i>Лекції</i>	
		0 год.	0 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		0 год.	0 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		90 год.	90 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Педагогічна практика здобувачів ФМВПС організовується згідно плану підготовки бакалаврів факультету міжнародних відносин, політології і соціології денної і заочної форм навчання і є невід'ємною частиною підготовки висококваліфікованих фахівців. Вона має мету забезпечити органічний зв'язок теоретичних знань в області педагогіки і викладання з практикою учбово-виховної роботи в системі середньої освіти.

Основними задачами педагогічної практики як важливої ланки професійної підготовки висококваліфікованих фахівців у відповідності з державними стандартами є:

- формування цілісної наукової картини педагогічної діяльності;
- формування нового педагогічного мислення;
- формування у здобувачів правильного уявлення про особливості і соціальну значущість педагогічної праці;
- поглиблення і подальше закріплення одержаних знань при вивченні соціально-політичних, спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін. усвідомлення ними рівня власної теоретичної готовності до здійснення функціональних обов'язків вчителя;
- освоєння сучасних методики і придбання навиків самостійного ведення учбово-виховної роботи з учнями школи з урахуванням їх вікових і індивідуальних особливостей.
- розвиток потреби в самоосвіті і вдосконаленні професійних знань і умінь;
- формування досвіду творчої педагогічної діяльності, дослідницького підходу до педагогічного процесу;
- надання допомоги школам в рішенні освітніх і виховних задач.

Успішне виконання практики обумовлено попереднім вивченням здобувачами теоретичних курсів педагогіки, психології і методики викладання соціально-політичних дисциплін.

Робоча програма розроблена відповідно до навчального плану ФМВПС. рекомендацій науково-методичної ради університету і є основним документом, що визначає цілі, задачі, зміст, форми і методу організації і проведення педагогічної практики в школі. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до професійно-практичної підготовки здобувачів, безперервність і спадкоємність навчання.

У ході проходження практики Здобувачі повинні *уміти* розробляти й проводити різні за формою навчальні заняття, найбільш ефективні при

вивченні відповідних тем і розділів програми, адаптуючи їх до різних рівнів підготовки школярів; *уміти* діагностувати стан розвитку особистості школярів та здійснювати індивідуальний підхід в процесі навчання та виховання, приймати оптимальні рішення згідно педагогічних та етичних принципів; *створювати* творчу атмосферу та організовувати культурні заходи в шкільних колективах;

Проходження навчально-педагогічної практики передбачає набуття здобувачами наступних компетенцій:

КЗП-11 здатність реалізовувати мету і завдання навчального і виховного процесу у ВНЗ та інших освітніх установах;

КЗП-14. здатність організовувати та підтримувати конструктивні стосунки в організації, колективі;

КСП-12 здатність використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички для розробки концепцій, програм, проектів, планів щодо організації навчально-виховного процесу

Прогнозованими результатами навчання є наступні:

РН61 На основі спеціальної наукової, практичної і психолого-педагогічної підготовки здійснювати освітню діяльність у навчальних закладах III-IV ступеня акредитації, її учбово-методичне забезпечення

РН62. Обґрунтовувати власну педагогічну діяльність як систему, розробляти авторські освітні проекти

РН76 В умовах професійної або соціально-виробничої діяльності на основі навичок комунікативної культури, самоаналізу, етичних норм та спостереження за процесами у колективі уміти передбачати гострі конфліктні ситуації з метою їх запобігання та координації колективної взаємодії

ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Перед початком практики директорат ФМВПС спільно з кафедрою педагогіки проводить організаційно-установчу конференцію, під час якої здобувачів-практикантів знайомлять з програмою педагогічної практики. На конференції зачитується наказ про практику, Здобувачі розбиваються на групи, закріплюються за базовими учбовими закладами і призначаються старости груп. Лунають пам'ятки і форми звітної документації.

Відповідальність за проведення педагогічної практики всього курсу покладається на інститутського керівника педагогічної практики. Відповідальність Успішне виконання практики обумовлено попереднім

вивченням здобувачами теоретичних курсів педагогіки, психології і методики викладання соціально-політичних дисциплін.

Робоча програма розроблена відповідно до навчального плану спеціальності 052 – Політологія ФМВПС. рекомендацій науково-методичної ради університету і є основним документом, що визначає цілі, задачі, зміст, форми і методу організації і проведення педагогічної практики в школі. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до професійно-практичної підготовки здобувачів, безперервність і спадкоємність навчання.

У ході проходження практики Здобувачі повинні засвоїти: систему роботи загальноосвітньої школи, вчителя історії і класного керівника; систему управління і керівництва шкільним колективом, обов'язки посадовців і систему учнівського самоврядування; нормативні документи роботи школи (обліковий план, розклад занять, плани роботи шкільного колективу, методичних об'єднань, класного керівника, шкільних кружків, клубів і т.д.); загально дидактичні вимоги до уроку: зміст і форми позаурочної роботи; методику планування виховних заходів і методи вивчення окремих учнів і класних колективів, а також методику складання психолого-педагогічної характеристики на учня, на класний колектив.

ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Перед початком практики відповідальна особа від кафедри політології ФМВПС спільно з кафедрою педагогіки проводить організаційно-установчу конференцію, під час якої здобувачів-практикантів знайомлять з програмою педагогічної практики. На конференції зачитується наказ про практику, Здобувачі розбиваються на групи, закріплюються за базовими навчальними закладами і призначаються старости груп. Оприлюднюються пам'ятки і форми звітної документації.

Відповідальність за проведення педагогічної практики всього курсу покладається на керівника педагогічної практики.

Перший тиждень практики відводиться на ознайомлення з навчальним закладом, вивчення особливостей навчально-виховного процесу в ньому. Здобувачі-практиканти відвідують по історії і іншим дисциплінам, беруть участь в їх докладному аналізі, що проводиться керівником практики; освоюють способи і види планування навчального матеріалу і виховної роботи; вивчають учнів класу, до якого прикріплені; працюють над складанням конспекту першого уроку (або першої теми), а також виконують інші завдання, витікаючи з програми практики.

З другого тижня практики Здобувачі самостійно дають уроки, працюють помічниками класного керівника, ведуть різноманітну позакласну роботу.

У період практики кожний здобувач повинен знаходитися щодня в школі. Брати участь в передбачених планом практики і особистим індивідуальним планом заходах або проводити їх самому, відвідувати уроки вчителів і здобувачів, брати активну участь в їх аналізі і обговоренні, проводити свої уроки, вивчати життя учбового закладу, відвідувати засідання педагогічних порад, активно проводити виховну роботу в своєму класі і школі.

КОНТРОЛЬ ЗА ПРОВЕДЕННЯМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Контроль за проведенням педагогічної практики має на меті виявлення і усунення недоліків і надання допомоги здобувачам по виконанню програми практики.

Контроль здійснюється:

- керівником практики від ФМВПС;
- завідувачими кафедрою політології, кафедри педагогіки;
- представниками ректорату університету;

Контролюючий повинен вживати оперативних заходів по усуненню виявлених недоліків, надавати груповим методистам, керівникам учбових закладів, вчителям і вихователям необхідну конкретну допомогу в проведенні практики, підвищенні її ефективності.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Здобувачі під час практики ведуть щоденник педагогічних наглядів, в якому відображають дані, необхідні для виконання завдань, передбачених програмою практики, по складанню психолого-педагогічних характеристик одного учня або колективу, вчать вивченню системи роботи вчителів і учбового закладу. Матеріали щоденника використовуються при складанні звіту про виконану на практиці роботи.

Після закінчення педагогічної практики Здобувачі надають груповому керівнику звіт про виконану роботу, плани-конспекти залікових уроків, психолого- педагогічну характеристику одного або колективу вчать, опис системи роботи вчителя історії учбового закладу.

На підставі представлених документів і характеристик комісії у складі групового керівника, викладача історії учбового закладу, представників кафедр педагогіки і психології проводять залік з диференційованою оцінкою.

Підсумки педагогічної практики підводяться на підсумковій конференції ФМВПС.

ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ПРАКТИКАНТІВ

Практикант своєчасно і оперативно виконує всі види робіт, передбачені крізною програмою практики, активно бере участь в учбово-виховному

процесі школи, добивається упровадження в практику педагогічної діяльності найефективніших форм і методів. Він повинен бути прикладом організованості, дисциплінованості і працьовитості. В процесі роботи з учнями здобувач повинен показати свою професійну компетентність, уміння працювати в колективі, здатність завоювати авторитет серед учнів і викладачів школи.

Здобувачі-практиканти мають право з усіх питань, виникаючих в процесі практики, звертатися до керівників практики університету, адміністрації і викладачів школи, вносити пропозиції по вдосконаленню учбово-виховного процесу, організації практики; брати участь в роботі суспільних організацій, конференціях і нарадах; користуватися бібліотекою, кабінетами і навчально-методичними матеріалами, що знаходяться в них.

Кожний здобувач веде щоденник, в якому фіксує результати наглядів і аналізу учбово-виховної роботи з учнями, а також зошит, з планами-конспектами всіх проведених їм уроків, виховних і позакласних заходів щодо предмету.

Практикант організовує свою діяльність відповідно до вимог Статуту учбово-виховної установи, підкоряється правилам внутрішнього розпорядку, виконує розпорядження адміністрації і керівників практики. У разі невиконання вимог, що пред'являються до практиканта, він може бути усунений від проходження практики

Здобувач, усунений від практики або робота якого на педагогічній практиці визнана незадовільною, вважається тим, що не виконав учбовий план даного семестру. При рішенні Ради ФМВПС йому може призначатися повторне проходження практики без відриву від учбових занять в університеті.

На період практики один із здобувачів, що проходять практику в даній учбовій установі, призначається старостою групи. В обов'язок старости входить облік відвідуваної здобувачів, загальна організація роботи, сповіщення здобувачів про колективні консультації і семінари, виконання доручень керівників практики.

КЕРІВНИЦТВО ПЕДАГОГІЧНОЮ ПРАКТИКОЮ

Керівник практики від ФМВПС: забезпечує планування, організацію і облік результатів практики по факультету, складає загальноінститутський план-графік проведення практики; - встановлює зв'язок з базами практики, розподіляє здобувачів по місцях практики і оформляє документи до оплати керівників практики учбових закладів;

проводить навчально-методичну конференцію, організовує виставки з питань практики;

вносить пропозиції по вдосконаленню практики, бере участь в роботі кафедр при обговоренні питань педагогічної практики здобувачів;

контролює роботу групових керівників практики, адміністрації і вчителів (викладачів) учбово-виховних установ по керівництву практикою, вибірково відвідує уроки і інші заходи, що проводяться здобувачами, вживає заходів до усунення недоліків в організації практики;

- організовує підведення підсумків практики;

складає загальноінститутський звіт за підсумками педагогічної практики на всіх курсах за учбовий рік і представляє його в учбовий відділ університету.

Груповий керівник практики:

розподіляє спільно з керівником учбової установи здобувачів по класах (групах), а з викладачем по предмету теми уроків і позакласних занять між практикантами;

- допомагає здобувачам спільно з викладачами кафедри педагогіки і психології скласти індивідуальний план на весь період практики, конкретизувати відповідно до програми практики зміст учбових, позакласних занять, заходів щодо класного керівництва і психолого-педагогічного вивчення колективу класу (групи) або що одного вчиться, затверджує індивідуальні плани роботи практикантів;

забезпечує проведення здобувачами уроків і позакласних занять, консулює здобувачів при підготовці до урокам і позакласним заняттям по предмету, перевіряє їх плани і конспекти, присутній на уроках і позакласних заняттях, аналізує і оцінює їх, контролює виконання індивідуальних планів роботи здобувачів;

збирає і аналізує документацію, представлену здобувачами, складає звіт за підсумками практики і представляє його факультетському керівнику;

- бере участь в настановній і підсумковій конференціях по педагогічній практиці в університеті, а також нарадах, що проводяться керівником учбових установ;

- бере участь в проведенні заліку по практиці і сумісне з викладачем педагогіки і психології виставляє загальну оцінку.

Викладач кафедри педагогіки:

здійснює методичне керівництво педагогічною практикою здобувачів, консулює їх з актуальних питань навчання, виховання і професійної орієнтації;

планує спільно з класним керівником (вихователем) виховну роботу практикантів з учнями, консулює виконання завдань;

відвідує уроки і позакласні заняття практикантів, надає їм допомогу в підготовці і проведенні уроків і позакласних занять, оцінює ці заняття спільно з груповим керівником; надає допомогу здобувачам у вивченні і обліку індивідуальних особливостей учнів;

- бере участь в установчій і підсумковій конференціях по педагогічній практиці, а також нарадах, що проводяться керівником учбового закладу;

бере участь в проведенні заліку по практиці і виставлянні загальної оцінки, в складанні звіту факультетського керівника по практиці.

Керівник учбового закладу або його заступник по учбовій роботі:

- забезпечує нормальні умови проходження педагогічної практики, проводить роботу з викладачами, обслуговуючим персоналом і що вчать з питань майбутньої практики, видає наказ про проходження здобувачами педагогічної практики;

знайомить здобувачів із структурою і змістом учбово-виховної роботи, складом викладачів, передовим педагогічним досвідом, документацією, учбово - виробничою базою (кабінетами, майстровими, бібліотекою та інше), учбового закладу, представляє практикантам можливість бути присутнім на засіданнях педагогічної наради, предметних комісій, батьківського комітету, знайомить з планами їх роботи;

- відвідує вибіркові уроки, виховні і інші заходи здобувачів-практикантів і бере участь в їх обговоренні;

на основі узагальнення досвіду вносить пропозиції по вдосконаленню педагогічної практики;

- проводить нараду за підсумками педагогічної практики і, по можливості, бере участь в установчих і підсумкових конференціях в університеті. Викладач (вчитель) учбового закладу:

- знайомить прикріплених до нього здобувачів з основами педагогічної діяльності, з системою і планом своєї учбово-виховної роботи, проводить відкриті уроки і позакласні заняття, організовує їх обговорення;

спільно з груповим керівником практики розподіляє між здобувачами теми уроків і позакласних заходів;

- консультує здобувачів при підготовці і проведенню уроків і позаурочних занять;

- бере участь в аналізі і оцінці кожного даного здобувачам уроку;

доручає здобувачам проведення занять з відстаючими, занять у гуртках, перевірку зошитів, виготовлення наочних допомог і т.п.;

- дає характеристику здобувачам і оцінку їх учбової роботи;

- бере участь в нараді, що проводиться керівником учбового закладу, по педагогічній практиці, а також, по можливості, в настановних і підсумкових конференціях в університеті.

Класний керівник:

знайомить здобувачів з складом вчатья класу (групи), їх особистими справами, успішністю, відвідуванням занять, поведінкою, з основними виховними задачами і планом своєї роботи;

- сумісно з викладачем педагогіки і груповим керівником конкретизує виховні задачі програми практики, допомагає здобувачам при складанні плану виховної роботи, контролює його виконання, дає консультації; спільно з викладачем кафедри педагогіки керує роботою практикантів по вивченню учнів і складанню психолого-педагогічних характеристик;

присутній на самостійних (залікових) виховних заходах здобувачів, бере участь в їх обговоренні і оцінці;

привертає здобувачів до поточної виховної роботи з класом (чергування, відвідування учнів вдома, бесіди з батьками і ін.);

- дає характеристику здобувачам, оцінку їх виховної роботи;

бере участь в нараді, що проводиться керівником учбової установи, по педагогічній практиці, а також, по можливості в установчих і підсумкових конференціях в університеті.

Організатор позакласної роботи (заст. директора по учбово-виховній роботі)- знайомить здобувачів з планом виховної роботи учбової установи, з роботою суспільних організацій;

- допомагає здобувачам в плануванні і проведенні масових виховних заходів;

відвідує (вибірково) виховні заходи, що проводяться здобувачами, і бере участь в їх обговоренні;

надає допомогу класним керівникам в їх роботі з практикантами;

бере участь в нараді, що проводиться керівником учбового закладу, по педагогічній практиці.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗДОБУВАЧІВ В ПЕРІОД ПРАКТИКИ

Оцінка «відмінно» виставляється тоді, коли практика була проведена на високому науково-методичному рівні, обґрунтовано висувалися і ефективно розв'язувалися задачі навчання, виховання і розвитку, раціонально застосовувалися різноманітні форми, методи і прийоми активізації діяльності вчатья, підтримувалася хороша дисципліна, коли здобувач проявив глибокі знання соціально-політичних дисциплін, психолого-педагогічної і методичної теорії педагогічний такт і творчу самостійність при підготовці, проведенні і аналізі занять.

«Добре» ставиться в тому випадку, якщо здобувач виконав програму практики, проявив ініціативу і самостійність в роботі, знання психолого-педагогічної і методичної теорії, проте в проведенні припускався незначної помилки, недостатньо ефективно використовував методичні прийоми активізації пізнавальної діяльності вчаться.

Оцінку *«задовільно»* заслуговує здобувач, який не проявив глибоких знань по теоретичних курсах, психології, педагогіки і методики викладання соціально- політичних дисциплін, припускався серйозної помилки в плануванні і проведенні занять, не враховував достатньою мірою вікові і індивідуальні особливості вчаться, не завжди міг встановити з ними контакт, не бачив своїх помилок і недоліків при аналізі занять.

«Незадовільно» ставиться в тому випадку, якщо здобувач не виконав програму практики, припускався серйозних помилок при викладі учбового матеріалу, знайшов слабкі знання психолого-педагогічної теорії, невміння встановлювати правильні взаємостосунки з учнями і організувати педагогічно доцільну діяльність, некритично відносився до своєї роботи.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПІДСУМКОВОЇ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

1. Досвід організації початку уроку.
2. Порівняльний аналіз ефективності методик перевірки домашнього завдання.
3. Методичні прийоми перевірки засвоєння учнями нового матеріалу.
4. Вчитель на уроці: стиль відносин з учнями, культура поведінки, особистий приклад.
5. Досвід використання різних типів уроку.
6. Самоаналіз діяльності практиканта (ведення педагогічного щоденника).
7. Прийоми попередження стомлюваності вчать і підтримки їх працездатності.
8. Прийоми розвитку активності учнів на уроці.
9. Досвід організації самостійної роботи учнів на уроці.
10. Прийоми активізації колишніх знань учнів і організація їх наступного зв'язку з новим матеріалом.
11. Оцінка роботи по встановленню контакту з класом. Співвідношення офіційних і неформальних відносин, виявлення і робота з лідерами і т.д.
12. Вивчення учня і складання його психолого-педагогічної характеристики. Практичний досвід.
13. Робота профорієнтації в період проведення педагогічної практики.
14. Прийоми і методи підтримки дисципліни на уроці.
15. Використовування технічних засобів навчання в процесі навчання.
16. Шляхи і способи підвищення ефективності уроку в сучасній школі.
17. Проблема навчання школярів елементам дослідницької діяльності.
18. Аналіз конфліктних ситуацій на уроці. Поради і рекомендації молодому вчителю.
19. Досвід проведення уроку по типу семінару, дискусії, круглого столу.
20. Аналіз стилів професійно-педагогічної поведінки вчителя в класі.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
педагогічної ПРАКТИКИ
здобувача/-ки 1 рівня вищої освіти
спеціальності 052 – Політологія
денної/заочної форми навчання
(потрібне підкреслити)

Керівник _____

№ П/П	ВИДИ ЗАВДАНЬ	Приблизні терміни виконання	Позначка про виконання
	I. ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА		
	II. МЕТОДИЧНА РОБОТА		

	III. НАВЧАЛЬНА РОБОТА		
--	------------------------------	--	--

Пропозиції здобувача-практиканта щодо покращення організації педагогічної практики

Відгук керівника педагогічної практики про результати роботи здобувача/-ки _____

Оцінка за 5-ти бальною шкалою

Оцінка за шкалою ЗВО

Оцінка за шкалою ECTS

здобувач(ка) (підпис)

Керівник практики (підпис)

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Губенко О.В. Психологічна діагностика й активізація у старшокласників й молоді творчих науково-технічних здібностей: науково-методичний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2016. 228 с.
2. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія / Н. В. Гузій. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
3. Дьомін А.І., Жалдак Л.М. Основні напрями нейтралізування причин спаду згуртованості малої групи. Проблеми освіти. Наук.-метод. зб. / кол. авт. Київ : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2000. Вип. 21. С. 47–52.
4. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М. З. Згуровський. – Київ : НТУУ «КПІ», 2006.
5. Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічній освіті: навчальний посібник / за наук.ред. О.М. Пехоти, Т.В. Тихонової. Миколаїв : Іліон, 2013. 252с
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : «А.С.К.», 2005. 192с.
7. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : (бібліотека з освітньої політики) : [монографія] / М-во освіти і науки України ; [колектив авт.: Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін. ; під заг. ред. О. В.Овчарук]. – К., 2004. – С. 16–26.

Інформаційні ресурси

1. Болонська декларація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/
2. Загальні відомості про вищу освіту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/education/higher/higher
3. Методи навчання та їх класифікація // Сайт «Osvita.Ua» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/theory/780/>
4. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://moskalik.at.ua/kurs_lekziy/mmmvvv.doc
5. Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/nauka/naukova-diyalnistu-vishchikh-navchalnikh-zakladakh/4688>